

Pakkomuuton ylisukupolviset jäljet: Perhemuistelu ja inkeriläistaustaisten hyvinvointi Virossa ja Suomessa

Johanna Leinonen & Elina Turjanmaa, Oulun yliopisto

Tuoretta tutkimusta inkeriläisyydestä -seminaari, Tallinna 24.10.2022



Perheen erossaolon ylisukupolvinen muistaminen -tutkimushanke

- Suomen Akatemian (2019-2023) rahoittama tutkimushanke, www.postmemories.com
- Aineistoa kerätty Suomessa, Virossa ja Ruotsissa
- Tutkimusryhmä: Kristel Edelman, Outi Kähäri, Johanna Leinonen (PI), Elina Turjanmaa



Hatsinan siirtoleiri vuonna 1943. Kuva: Antti Hämäläinen, Museovirasto.



Tutkimuksen tavoitteet

- Pakkomuuttojen ja perheen erossaolon ylisukupolvinen muistaminen inkerinsuomalastaustaisissa perheissä
- Muistojen ylisukupolvinen siirtyminen ja muistin katkokset
- Eri kansallisvaltioiden muistipolitiikkojen vaikutus muistojen ylisukupolvisuuteen ja yllirajaisuuteen
- Perheiden hajaantumisen ja perhemuistelun vaikutukset mielen hyvinvointiin ja inkeriläiseen identiteettiin ylisukupolvisesti



Inkeriläisten jälkeläiset Suomessa ja Virossa

Kaksi keskeistä pakkomuuton ajankohtaa

- 1910–20 lukujen taite, Inkerin pakolaiset
- 1943–44 väestönsiirrot Inkerinmaalta
- Tutkimuksen osallistujat: toinen ja kolmas pakkomuuttosukupolvi

Osallistujien tavoittaminen

- Kysely: Suomessa (n=650) arkistolähteitä hyödyntäen, Virossa (n=87) inkeriläisyhteisöjen kautta
- Haastattelut (n=29): Turun Sanomissa ilmestyneen lehtiartikkelin kautta, SKS:n Inkeri-hankkeen ja Ingria Facebook-ryhmän kautta

Aineistossa mukana lapsi-vanhempi-pareja (Suomessa n=156, Virossa n=14)



Viimeisen inkeriläisryhmän siirto Suomeen, Paldiskin satama kesäkuussa 1944. Kuva: Sot.virk. Sundström, Sotamuseo.



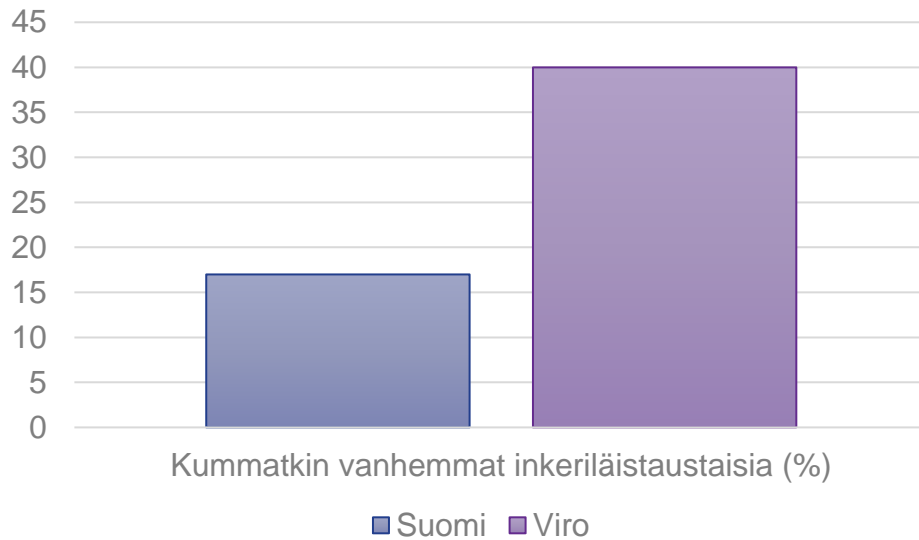
Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

	VIRO		SUOMI		
	2. sukupolvi (n=62)	3. sukupolvi (n=25)	2. sukupolvi (n=282)	3. sukupolvi (n=209)	3. sukupolvi IMS (n=159)
Ikä (ka.)	64	37	65	38	66
Sukupuoli (%)					
Nainen	76	80	71	69	50
Mies	24	20	29	30	50
Muu	0	0	0	1	0
Koulutus (%)					
Peruskoulu tai vähemmän (≤ 9v)	0	8	17	7	14
Toisen asteen koulutus	27	36	55	42	51
Korkeakoulutus	73	56	28	51	35

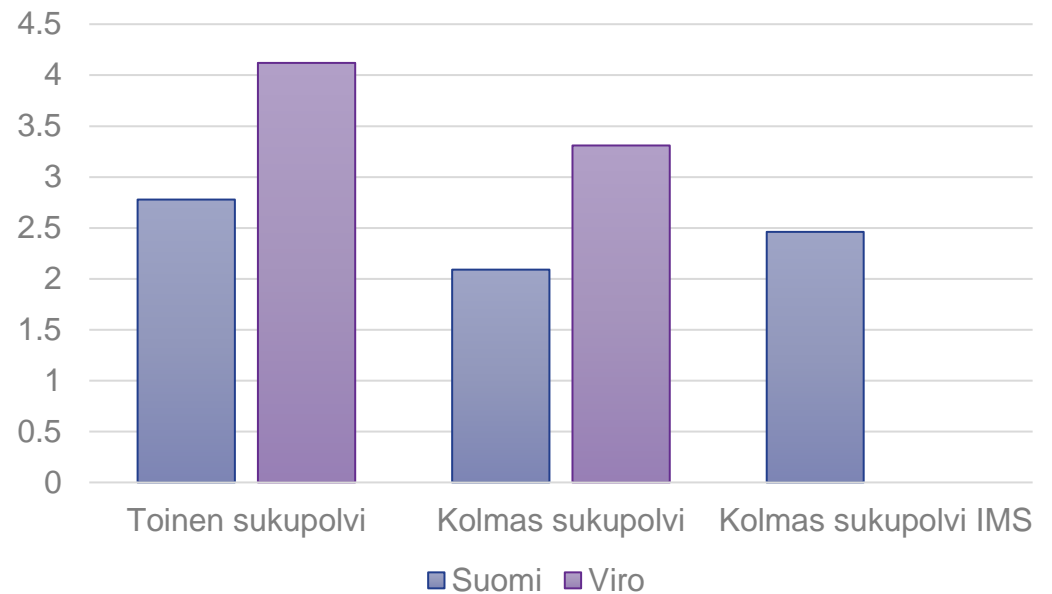


Inkeriläistausta ja inkeriläinen identiteetti

Vanhempien inkeriläistausta
(toinen sukupolvi)



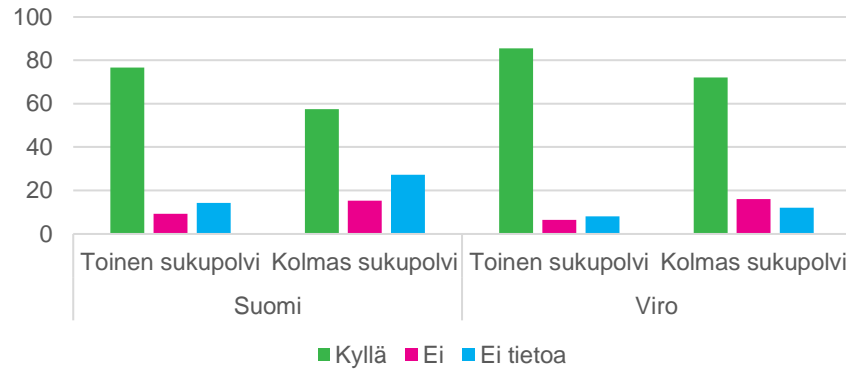
Tunnen kuuluvani
inkeriläisiin/inkerinsuomalaisiin
(ethnic identity commitment)



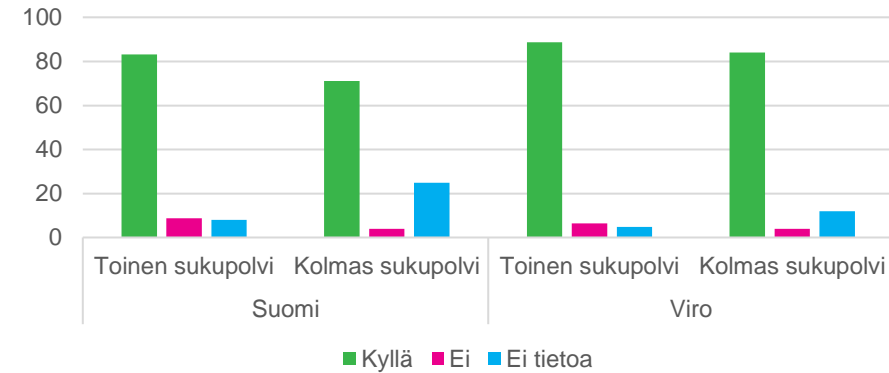


Sotaan liittyvät kokemukset

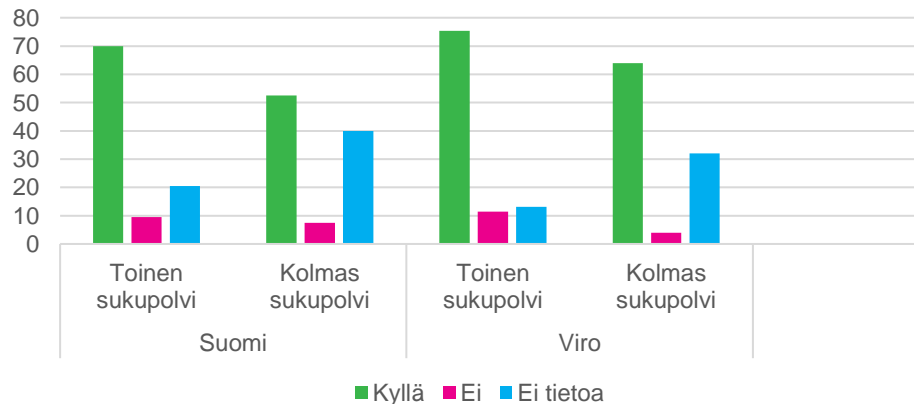
Onko inkeriläistaustainen sukunne hajaantunut kahteen tai useampaan eri maahan suvun jäsenien kokemien vainojen, väestönsiirtojen tai muiden pakottavien olosuhteiden vuoksi? (%)



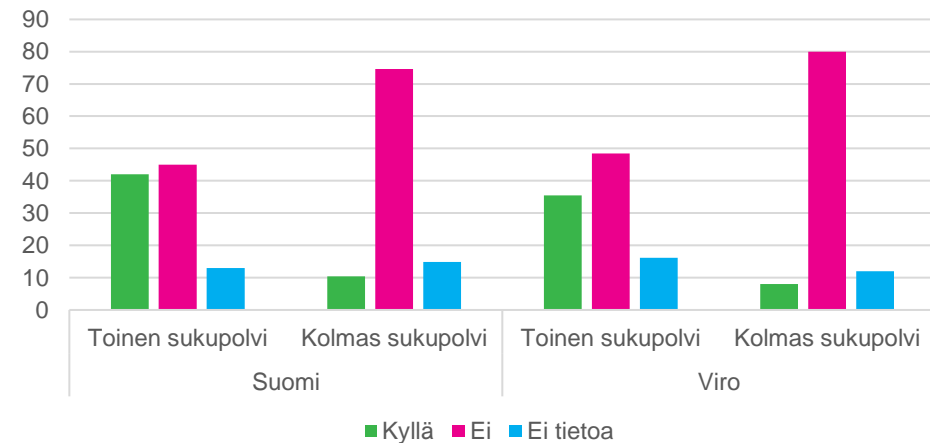
Joutuivatko vanhempanne ja/tai isovanhempanne eroon läheisistään sodan tai epävakaiden poliittisten olosuhteiden vuoksi? (%)



Menettivätkö vanhempanne ja/tai isovanhempanne sodassa tai etnisissä vainoissa läheisiään (läheisen kuolema tai katoaminen)? (%)

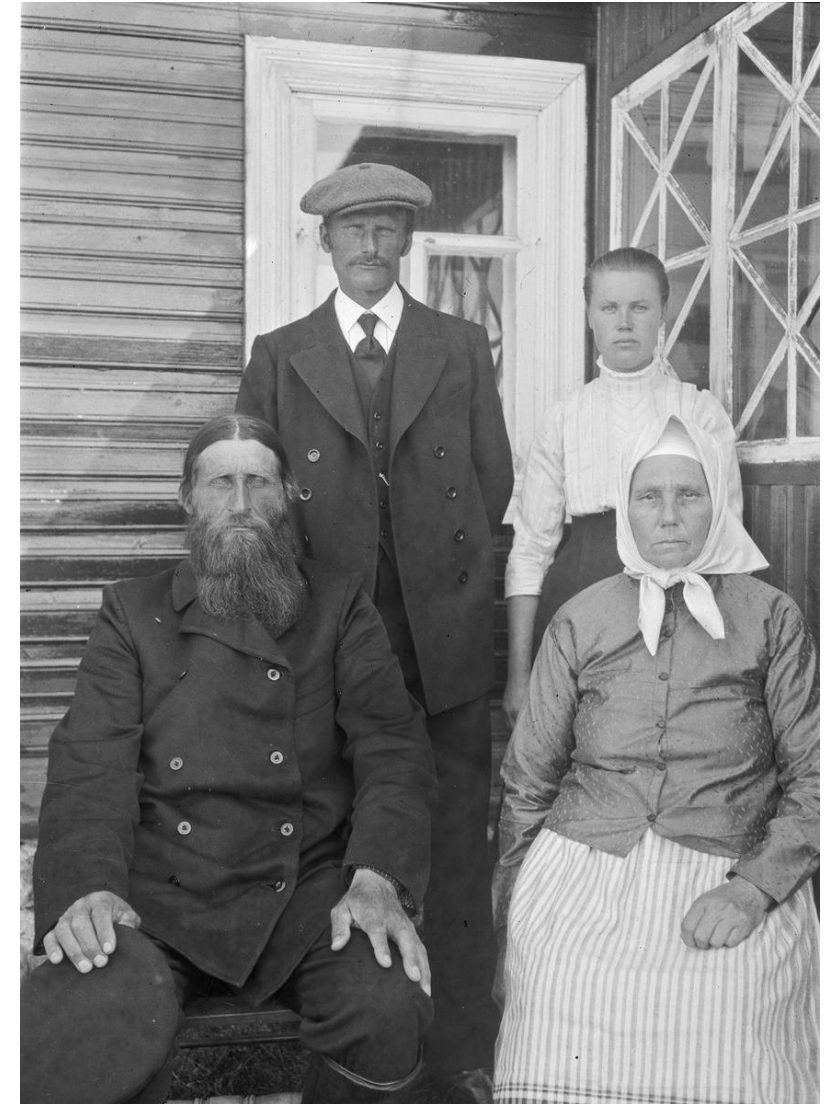
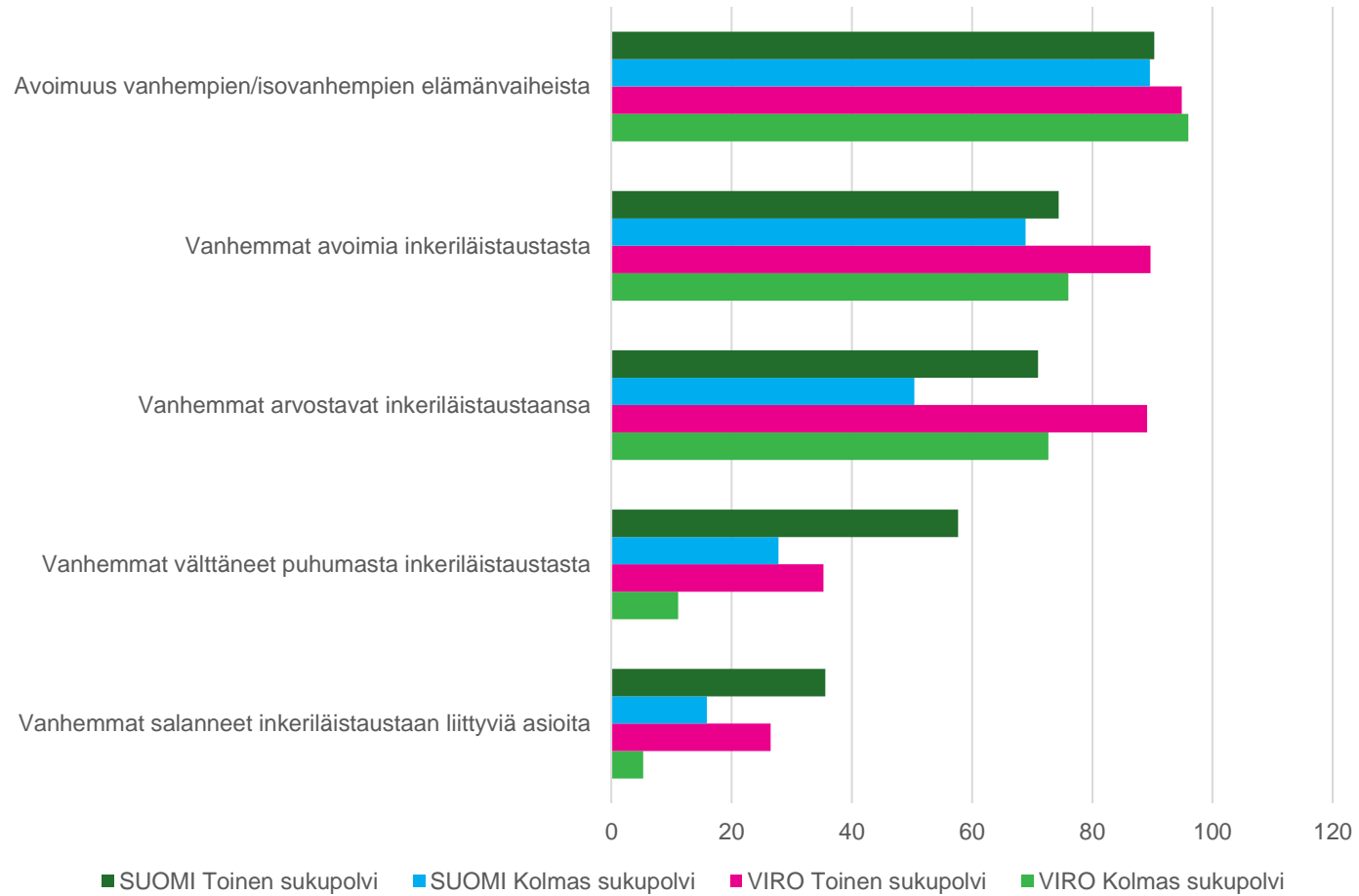


Menehtyikö tai katosiko vanhempanne ja/tai isovanhempanne sota-aikana? (%)





Inkeriläistäustan muistelu

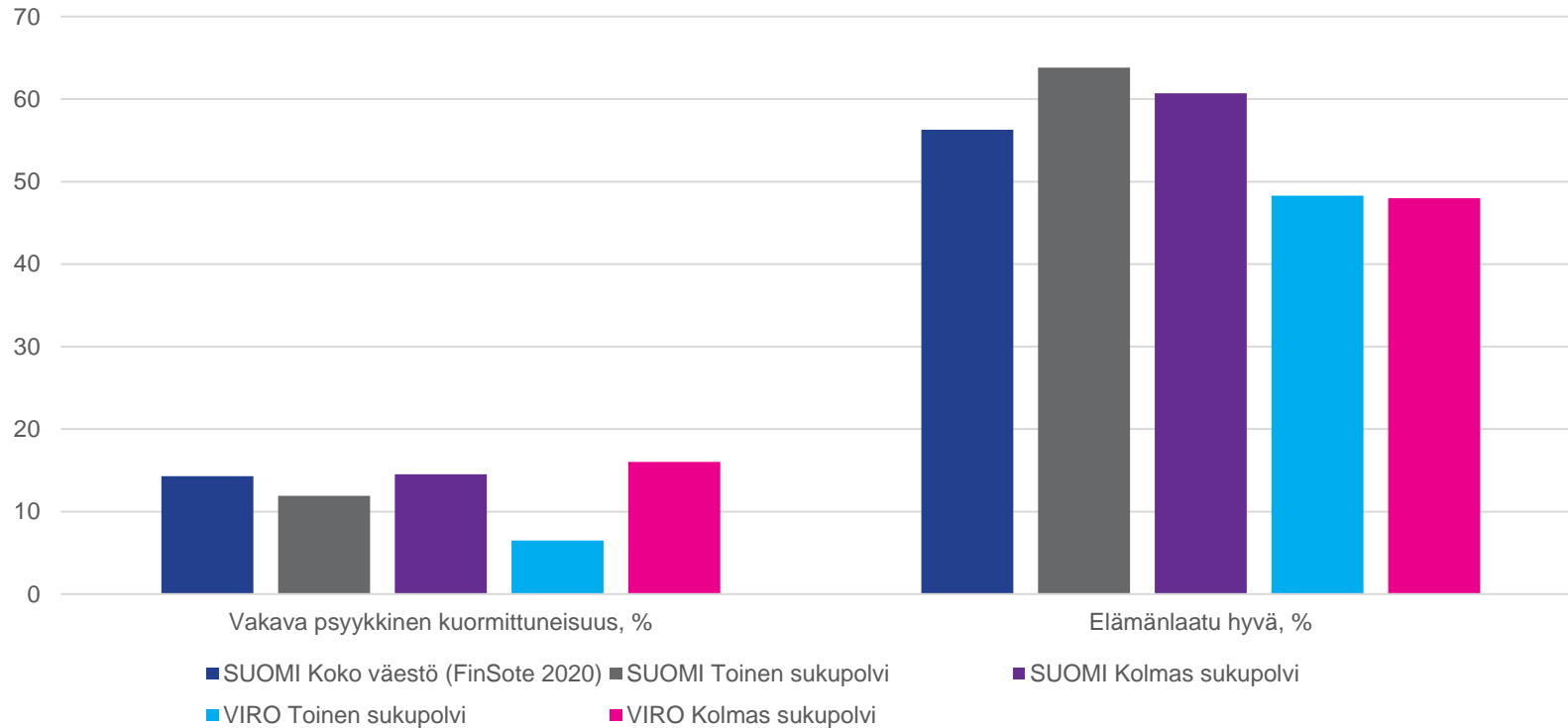
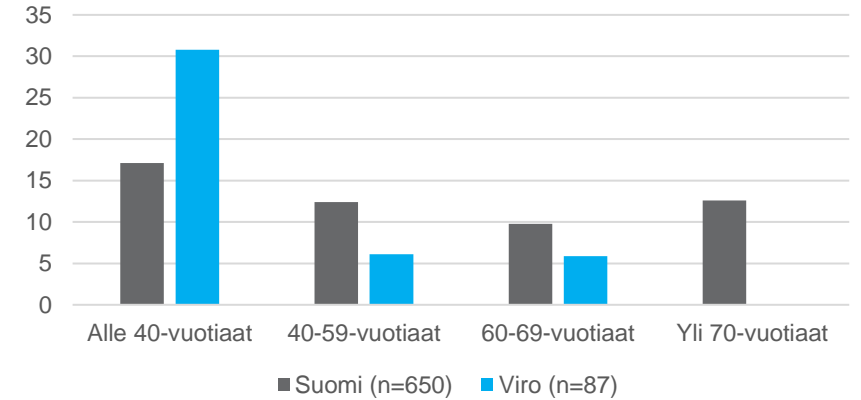


Juho Harakka perheineen. Vepiä, Länsi-Inkeri 1914.
Kuva: A.O. Väisänen, Museovirasto.



Mielen hyvinvointi

Merkittävä psyykinen kuormittuneisuus
(MHI-5 ≤52 pistettä), %





Perhemuistelu tukee elämänhallinnan tunnetta

Miten vanhempien vaikeneminen inkeriläistaustasta vaikuttaa jälkeläisten koherenssin tunteeseen?

→ Analysoitiin Suomen aineiston lapsi-vanhempi-parien kyselyvastauksia sekä kahta elämäkertahaastatteluiden tapausta.

Koherenssin tunne

Elämänhallinnan tunne, jonka osa-alueita ovat mielekkyys, ymmärrettävyys ja hallittavuus (Antonovsky, 1987); kuvaa henkilön kykyä käsitellä stressaavia tilanteita (Eriksson & Lindström, 2011, 35)

Sukuhistorian tunteminen ja ymmärtäminen erityisen tärkeää ulkopuolisuuden tunnetta ja juurettomuuden kokemuksia tuottavassa pakkomuuton kontekstissa.

Vanhempien inkeriläistaustasta vaikeneminen oli yhteydessä jälkeläisten heikompaan koherenssin tunteeseen.

Perhehistoriaan tutustuminen voi toimia voimavarana ja elämänhallinnan tunnetta kasvattavana asiana pakkomuuton kokeneiden jälkeläisillä toisessa ja kolmannessa sukupolvessa.



Palautetta kyselystä (Suomi)

Isäni oli sodassa ja vankeudessa, en ole nähnyt häntä myöhemmin. Äitini kuoli v 1947, joutuimme orvoiksi, olemme olleet kasvattilapsina Suomessa.

Isä jäänyt Neuvostoliittoon, koska oli sodassa mukana. Sodan loputtua hän asui [kylän nimi] ja ennen kuolemaansa Virossa. Eno oli sodassa heimopataljoonassa, pääsi sodan loputtua 1944 perheen luokse, josta VALPO vei - palautti Neuvostoliittoon vankileirille, jossa kuoli keuhkotautiin. Minua kävi VALPO:n mies pyytämässä palaamaan omaan kotimaahani, ei pakottanut, olin noin 15-vuotias. Äitin, veljeni ja tätini olivat silloin töissä. Mummoni oli noin 75v.

Kysely toi taas voimakkaasti mieleen miten lapsena kotona inkeriläisyydestä ei saanut puhua äidin tai mummon kuullen ja pitkään luulin että äiti oli venäläinen, koska mummo ja äiti osasivat venäjää. Vasta vanhana äiti ja mummo kertoivat kokemuksistaan ja siitä miten äidin vanhin veli erotettiin perheestä ja lähetettiin Saksaan pakkotyöhön. Häneen saatiin jonkinlainen yhteys vasta kolmenkymmenen vuoden kuluttua. Tunnen itseni ahdistuneeksi kun muistelen näitä vanhoja asioita. Inkeriläisyys on jäänyt minulle vieraaksi myös siksi, että äiti ja mummo eivät olleet luterilaisia ja puhuivatkin venäjää. En tiedä itse mikä olen tai mikä haluaisin olla.

Sekä mummoni että äitini elämään inkeriläisyys vaikutti suuresti! Kummatkin olivat varautuneita ja varsinkin mummoni joskus vaikutti pelokkaalta! Asioista ei puhuttu ja surumielisyyys oli läsnä helposti. Mummoni käytti paljon inkeriläismurretta puhuessaan, joka tuntui meistä lapsista jännittävältä ja mukavalta. On hyvä, että vihdoinkin tutkitaan miten raskaat elämänmuutokset heijastuvat inkeriläisyyden taustaisten myöhempään elämään.

En kyllä mitenkään ymmärrä, mikä yhteys tämänhetkistä elämääni ja tuntemuksiani koskevilla kysymyksillä on siihen, että 1901 syntynyt ja 1970 kuollut äidinisäni oli inkeriläinen.

Kiitos, että vihdoinkin näitä asioita tutkitaan minun sukupolveni osalta, lapsuuteni oli aika vaikea vanhempieni salailun ja väkivallan takia. Nyt elän hyvässä parisuhteessa.

Hienoa, että inkeriläisyydetutkimusta teette! Lämmöllä muistelen isovanhempiani, jotka olivat ihania inkeriläisiä!



Palautetta kyselystä (Viro)

Psyykeongelmat ovat siirtyneet sukupolvelta toiselle eli sodan aikana pakolaisina syntyneet lapset kärsivät suurimman osan elämästään (turvallisuuuden puutteesta, kiusaamisesta, haukkumisesta) loppuelämänsä. Myöhemmin vanhempina perheen ilmapiiri on kuin jatkuva hälytys. Tukea ja terapiaa ei ollut saatavilla köyhyyden, leimautumisen yms. vuoksi. Olisi mielenkiintoista saada syvällinen tutkimus siitä, mitkä selviytymiskeinot toimivat.

Olen suomalainen ja pysyn suomalaisena.

Äidinpuoleinen inkerinsuomalainen isoäitini oli minulle hyvin läheinen ja rakas henkilö! Hänellä oli hyvää tekevää ja lämmin asenne. Hän toi aina piirakat ja luumuhillokkeen tullessaan.



Julkaisuja tutkimuksesta

- Turjanmaa, E. & Kähäri, O. (2023). Hidden Family History and Sense of Coherence Among Second- and Third-Generation Displaced Ingrians. Teoksessa *Displaced Families, Dispersed Memories* (toim. Jalagin, Kähäri, Leinonen, Leppihalme, Määttä & Turjanmaa)
- Turjanmaa, E., Kähäri, O. & Leinonen, J. (2022). *Ylisukupolviset siirtymät ja vanhempien kokeman syrjinnän merkitys jälkeläisten hyvinvoinnille*. Migration-Muuttoliike.
- Turjanmaa, E. (2022). Pakkomuuttojen ja vainon kokemisen ylisukupolviset jäljet: inkeriläisen toisen ja kolmannen pakkomuuttosukupolven hyvinvointi Suomessa. *Psykologia*, 57(3), 250–283.
- Turjanmaa, E., Kähäri, O. & Leinonen, J. (2022). Perheen erossaolon ylisukupolvinen muistaminen -kyselytutkimuksen alustavia tuloksia. Tutkimusraportti saatavilla: <https://postmemories.com/kyselytutkimuksen-tuloksia/>
- Kähäri, O. (2021). ”Kyllä mäkin muistan, kun ne Valpon miehet kävivät” – Ruotsiin paenneiden inkeriläisten arjen turvattomuus jatkosodan aikaisessa ja jälkeisessä Suomessa. Teoksessa *Vähemmistöt muuttajina: Näkökulmia suomalaisen muuttoliikehistorian moninaisuuteen*. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. Saatavilla: <https://www.doria.fi/handle/10024/182650>

Blogikirjoituksia

- Kähäri, O., Turjanmaa, E. & Leinonen, J. (2020). DocPoint: Se tapahtui Inkerinmaalla – ja myös Suomessa. Ilmiö-blogi, 23.1.2020 <https://ilmiomedia.fi/artikkelit/docpoint-se-tapahtui-inkerinmaalla-ja-myo-suomessa/>
- Turjanmaa, E. (2020). Pakolaisuuden traumat välittyvät vanhemmilta lapsille hiljaisuuden läpi. Perheyhteiskunta-blogi, 3.4.2020 <https://www.perheyhteiskunta.fi/2020/04/03/pakolaisuuden-traumat-valittyvat-vanhemmilta-lapsille-hiljaisuuden-lapi/>
- Kähäri, O. (2019). Poliittiset olosuhteet ja sodat johtivat inkerinsuomalaisten perheiden hajaannukseen 1900-luvulla. Liikkeessä yli rajojen –blogi, 11.9.2019 <https://liikkeessaylirajojen.fi/poliittiset-olosuhteet-ja-sodat-johtivat-inkerinsuomalaisten-perheiden-hajaannukseen-1900-luvulla/>